

Туровська Л.В., кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник відділу
наукової термінології Інституту української
мови НАН України

ФАХОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ЯК СКЛАДНИК ВИСОКОГО ПРОФЕСІЙНОГО РІВНЯ СУЧАСНОГО СПЕЦІАЛІСТА

Загально визнано, що інтелектуальний світ людини нерозривно пов'язаний з розвитком її мовних здібностей. Мовна освіченість сучасного фахівця набуває надзвичайної актуальності серед не менш важливих завдань, що стоять перед вищими навчальними закладами у ХХІ столітті: закласти міцний фундамент знань і умінь відповідно до вимог нового часу; виховати фахівця високої культури; підвищувати загальноосвітній рівень студентів. У таких умовах основною вимогою до мовної підготовки сучасного працівника є вільне володіння фаховою

термінологією. На жаль, українська лексикографія не може наразі задовольнити фаховими тлумачними словниками зрослі потреби галузі. А саме фахові словники, на нашу думку, мають відбивати динамічні процеси розвитку галузевих терміносистем. Це створює певні труднощі на шляху опанування мови науки. Очевидно, що забезпечення навчального процесу необхідною навчально-методичною літературою (підручниками, посібниками, словниками-довідниками) є завданням першочерговим. Можливо, це зменшить кількість мовленнєвих помилок та недоречностей у слововжитку.

Так, часто у науковому усному та писемному мовленні спостерігаємо нерозрізнення видових форм віддієслівних іменників, зумовлене відсутністю такого в російській мові. В українській мові на відміну від російської розрізняються незавершена дія, завершена дія та наслідок дії.

Як слушно зауважувала ще на початку ХХ століття Олена Курило, «нарид у своєму розвитку твердим ступає кроком тільки тоді, коли має за підставу ту без міри глибоку й живу рідну мову, що тисячоліттями виховувала собі народня психологія» [1, с. 8]. Відповідно до цього є сенс звернутися до потенціалу української мови, спроможної відбити майже втрачені семантичні напівтони сучасних термінів: *розиширювання* - *розиширення*; *перемішування* - *переміщення*; *використовування* - *використання*; *насаджування* - *насадження*.

Велика кількість помилок, які трапляються у мовленні сучасних фахівців, пов'язана з калькуванням, полісемією російських термінів, перекриванням семантичних полів: *площина* - *площа*; *об'єм* - *обсяг*; *багаточисельний*, *малочисельний* - *численний*, *нечисленний*, *всезагальний* - *загальний*, *міроприємство* - *захід*, *співпадати* - *збігатися* *слідуючий* - *наступний*. Теоретично існування зазначених слів в українській мові можливе, бо маємо словотвірні моделі *багатогранний*, *маловідомий*, *підприємство*, *всеосяжний*, *співіснувати*. Але при творенні традиційно вживаних слів проявляються риси індивідуальності української мови, тому вживання замість них зазначених кальок є показником недостатнього опанування лексичними нормами.

Не оминули помилки у мовленні сучасних фахівців і синтаксис. Кожна мова має свої специфічні особливості вживання прийменників: у російській та українській мовах їх

використовують по-різному. Прийменник *згідно* керує іменником в орудному відмінку з прийменником *з*: *згідно з методикою, згідно з вимогами до оформлення договору купівлі- продажу*. Побудови типу *згідно методики, згідно плану* є відступами від норми.

Низка проблем розбудови та кодифікації галузевої термінології не вичерпується лише лінгвістичними, пов'язаними з диференціацією або ототожненням понять, надмірним захопленням чужими термінами або навпаки штучною реставрацією діалектних, застарілих назв. Для забезпечення повнокровного функціонування мови у державі слід розв'язувати й екстралінгвістичні проблеми:

видання українськомовних підручників, викладання у вишах усіх предметів державною мовою, створення тлумачних галузевих словників. Для здійснення поставленої мети потрібно об'єднувати зусилля фахівців різних сфер наукової діяльності.

Список використаних джерел

1. Курило О.Б. Уваги до сучасної української літературної мови / 2-е вид. - К., 1923. - 120 с.